

2009-09-07

Handbok för giftfritt byggande (ny- och ombyggnad, underhåll, förvaltning och rivning)

KS-60/2007

Hysesbostäders hus Ekoporten, ett miljonprogramshus ombyggt till det första ekologiska flerbostadshuset i Norrköping.

Beslutad av kommunstyrelsen den 7 september 2009.

EKONOMI- OCH STYRNINGSKONTORET

→ www.norrkoping.se

NORRKÖPING

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Kapitel 1.....	4
Val av byggvaror så att särskilt farliga ämnen undviks	4
Kapitel 2	5
Dokumentation av byggvarors innehåll	5
Kapitel 3	6
Avfallshantering vid byggande	6
Kapitel 4	7
Avfallshantering vid rivning (rivningsavfall)	7
Kapitel 5	8
Uppföljning	8

I samband med att Norrköpings kommun antog en handlingsplan för giftfri miljö, den 7 september 2009, antogs också fyra riktlinjer för val av och dokumentation av produkter vid ny- och ombyggnad, underhåll, förvaltning och rivning.

De fyra riktlinjerna ingår numera i den sammanfattande riktlinjen för upphandling och inköp, antagen av kommunfullmäktige den 26 november 2012. Utifrån den nya riktlinjen gäller samma krav som tidigare, trots att de fyra tidigare riktlinjerna upphävts. För att underlätta förståelsen för vad dessa krav innebär har denna handbok tagits fram.

Handboken är uppställd på samma sätt som riktlinjerna och består således av fyra olika kapitel.

1. Val av byggvaror så att särskilt farliga ämnen undviks
2. Dokumentation av byggvarors innehåll
3. Avfallshantering vid byggande
4. Avfallshantering vid rivning

Bakgrund

Byggsektorn står för cirka 40 procent av material- och energianvändningen i Sverige. Totalt hanteras cirka 40 000 olika byggprodukter. Dessa produkter innehåller fler än 20 000 kemiska ämnen. Stora materialvolymerna (75 miljoner ton per år) och byggnaders långa livslängd (100-200 år) ger en ökad risk för att byggvaror påverkar människors hälsa och miljön. Att minimera användningen av farliga kemiska ämnen inom byggsektorn är en mycket viktig och komplex utmaning. Flera förbättringsinitiativ har tagits inom byggbranschen. Ett bra exempel är framtagandet av BASTA, som är ett verktyg för att undvika byggprodukter som innehåller ämnen med särskilt farliga egenskaper.

Norrköpings kommun och kommunägda bolag är tillsammans en stor aktör på fastighetsmarknaden i Norrköping. Totalt äger koncernen ungefär 1 400 000 m², relativt jämnt fördelat mellan bostäder och lokaler. Räknat i total fastighetsyta är koncernen Norrköpings kommun den största fastighetsägaren i Norrköping och beräknas översiktligt vara cirka fyra gånger större än den största privata aktören. Detta innebär att kommunens påverkan när det gäller användning av farliga kemiska ämnen inom byggsektorn i Norrköping är betydande. Det finns därför stora möjligheter att påverka tillförsel, spridning och utfasning av farliga kemiska ämnen genom ett strategiskt förbättringsarbete när det gäller det kommunala byggnadsbeståndet. Arbetet är också viktigt i ett barnperspektiv då många av de kommunala byggnaderna är förskolor, fritidshem och skolor.

En grupp bestående av representanter för de kommunala förvaltningar och bolag som har fastigheter har arbetat med att ta riktlinjer för att undvika tillförsel och spridning av farliga ämnen. Dessa omfattar val av byggvaror, dokumentation av byggvarors innehåll och miljöegenskaper samt avfallshantering vid rivning. Innehållet i dem återges i de följande kapitlen.

Kapitel 1

Val av byggvaror så att särskilt farliga ämnen undviks

Syftet är att förhindra att byggvaror som innehåller särskilt farliga ämnen används i det kommunala byggnadsbeståndet. För att uppnå detta måste en grundläggande kravnivå fastställas. Högre krav kan därför ställas i enskilda projekt.

Omfattning

Dessa krav bör gälla vid all användning av byggvaror i kommunens fastighetsbestånd, till exempel vid ny- och ombyggnad, förvaltning samt underhåll, även ramavtal med entreprenörer.

Krav

Samtliga byggvaror och produkter skall uppfylla de egenskapskriterier som anges i BASTA-systemet, som är byggsektorns verktyg för avveckling av särskilt farliga ämnen.

Verifiering

Entreprenören skall till beställaren verifiera att samtliga berörda byggvaror och produkter uppfyller kravet enligt ovan. Godkänd verifiering är:

- att byggvaran är registrerad i BASTA-systemet
<http://www.bastaonline.se/>
- att byggvaran är granskad och bedömd som rekommenderad eller accepterad enligt byggvarubedömningen
<http://www.byggvarubedomningen.se/sa/node.asp?node=455>
- intyg från leverantören som tydligt visar att byggvaran uppfyller samtliga krav i BASTA-systemet, se ovan.

Undantag

Undantag får endast göras efter godkännande av beställaren. Skäl för undantag kan vara att det inte finns något alternativ till byggvaran eller produkten eller att det uppkommer tekniska eller ekonomiska konsekvenser som är uppenbart oskäliga. Undantag skall motiveras och redovisas skriftligt.

Kapitel 2

Dokumentation av byggvarors innehåll

Syftet är att dokumentera uppgifter om miljöegenskaper hos inbyggda material och produkter i kommunala byggnader, så att de kan användas som en kunskapskälla vid framtida åtgärder, till exempel rivning och avfallshantering, eller för att kunna göra bedömningar utifrån nya kunskaper om olika ämnens farlighet.

Omfattning

Dessa krav bör gälla vid all tillförsel av byggvaror och produkter, till exempel vid ny- och ombyggnad, förvaltning och underhåll, även vid ramavtal med entreprenörer.

Krav

För samtliga byggvaror som används i ett projekt skall en byggvarudeklaration eller motsvarande dokumentation om innehållet lämnas till beställaren. Byggvarudeklarationen skall innehålla de uppgifter som redovisas i byggsektorns Kretsloppsråds riktlinjer BVD 3

<http://www.kretsloppsradet.com/web/page.aspx?refId=186>

Undantag

Om byggvarudeklaration saknas och inga likvärdiga byggvarudeklarerade produkter finns att tillgå kan en mindre omfattande dokumentation accepteras. Den skall dock minst innehålla de grundläggande uppgifter och information om varans innehåll som skall lämnas enligt punkt 1 till 4 i Kretsloppsrådets formulär för byggvarudeklarationer, se ovan.

Kapitel 3

Avfallshantering vid byggande

Syftet är att säkerställa att byggavfall hanteras på ett bra sätt ur miljösynpunkt. Detta för att främja en god hushållning med naturresurser samt att farliga ämnen tas om hand på ett lämpligt sätt så att de inte sprids i miljön eller påverkar människors hälsa.

Omfattning

Dessa krav bör gälla vid hantering av byggavfall vid ny- och ombyggnad, förvaltning samt underhåll (även ramavtal med entreprenörer) av kommunala byggnader.

Krav på avfallshantering vid byggproduktion

- Källsortering skall ske minst i de fraktioner och enligt övriga anvisningar som redovisas i Kretsloppsrådets ”Avfallsfraktioner vid byggproduktion” – basnivå
<http://www.kretsloppsradet.com/web/page.aspx?refId=185>
- En avfallshanteringsplan skall upprättas enligt Kretsloppsrådets förlagor, se ovan, eller motsvarande innan arbetet påbörjas.
- Efter avslutat projekt ska avfallshanteringen redovisas i form av fraktioner, mängder, transportörer och mottagare. Uppgifterna ska vara införda i avfallshanteringsplanen och överlämnas till beställaren senast i samband med slutbesiktning.

Undantag

Avsteg från att sortera i angivna fraktioner får ske endast om det finns särskilda skäl. Skälen skall då redovisas för beställaren.

Kapitel 4

Avfallshantering vid rivning (rivningsavfall)

Syftet är att säkerställa att rivningsavfall hanteras på ett bra sätt ur miljösynpunkt. Detta för att främja en god hushållning med naturresurser samt att farliga ämnen tas om hand på ett lämpligt sätt så att de inte sprids i miljön eller påverkar människors hälsa.

Omfattning

Dessa krav bör omfatta alla rivningsarbeten, även utrivning i samband med ändring (om- och tillbyggnad) och underhåll av kommunala byggnader.

Krav

Avfall som uppkommer vid rivning skall hanteras enligt byggsektorns Kretsloppsråd. Det innebär bland annat följande:

- Källsortering skall ske minst i de fraktioner och enligt övriga anvisningar som Kretsloppsrådet föreskriver i "Avfallsfraktioner vid rivning – basnivå", <http://www.kretsloppsradet.com/web/page.aspx?refId=185>
- Inför rivning skall en inventering av de material och produkter som omfattas av rivningen genomföras. Resultatet skall redovisas i rivningsplanen enligt Kretsloppsrådets förlagor, se ovan, eller motsvarande.
- En rivningsplan/avfallshanteringsplan för rivning skall upprättas enligt ovan.
- Efter avslutat projekt ska avfallshanteringen redovisas i form av fraktioner, mängder, transportörer och mottagare. Uppgifterna ska vara införda i avfallshanteringsplanen och överlämnas till beställaren senast i samband med slutbesiktning.

Undantag

Avsteg från att sortera i angivna fraktioner får ske endast om det finns särskilda skäl. Skälen skall då redovisas för beställaren.

Kapitel 5

Uppföljning

Hur berörda förvaltningar och bolag arbetar utifrån de krav som finns i handboken kommer att följas upp årligen av kommunstyrelsens kontor. Uppföljningen kommer att redovisas i kommunens årsbokslut.